

۳۳۵۱۵۳
ع، ۲۴

خوزستان در گذر تاریخ

تاریخ، جغرافیا، تاریخ، انقلاب اسلامی،

چالش‌های مرز

تألیف:

دکتر محمد رضا علم

www.ketab.ir

فهرست کتابخانه ملی

سرشناسه:	علم، محمدرضا، ۱۳۳۶
عنوان و نام پدیدآور:	خوزستان در گذر تاریخ، تاریخ، جغرافیای تاریخی، انقلاب اسلامی، چالش های مرزی
مشخصات نشر:	تهران: راه معاصر، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری:	۳۸۸ ص.
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۶۵۸۵-۲۵-۳
شماره کتابشناسی ملی:	۳۷۸۰۴۸۲

عنوان: خوزستان در گذر تاریخ (تاریخ، جغرافیای تاریخی، انقلاب

اسلامی، پادشاهی های مرزی)

مؤلف:	دکتر محمدرضا علم دانشیار گروه تاریخ دانشگاه شهید چمران اهواز
نوبت چاپ:	نخست- ۱۳۹۴
شمارگان:	۵۰۰
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۶۵۸۵-۲۵-۳
قیمت:	۲۴۰۰۰ تومان
حق چاپ و هرگونه انتشار اثر:	معتذر است.
انتشارات راه معاصر:	میدان انقلاب اسلامی - خیابان کارگرجانبی - پلاک ۱۶ طبقه اول - تلفن: ۶۶۵۹۵۰۱۶

فهرست مطالب

بخش اول

- فصل اول: اقلیم شناسی استان خوزستان ۹
۱. موقعیت جغرافیایی، حدود، وسعت و زمین شناسی ۹
۲. وجه تسمیه خوزستان ۱۲
۳. شاخصه‌های اقلیمی و آب و هوای خوزستان ۲۱
- ۴- رودهای خوزستان ۲۶
- ۵- ناهمواری‌های خوزستان ۴۰
- ۶- جغرافیای تاریخی شهرستان شوش ۴۳
- فصل دوم: دیباچه‌ای بر تاریخ، جغرافیای، اجتماعی و فرهنگی استان خوزستان ۶۶
- ۱- مقدمه ۶۶
- ۲- خوزستان در تاریخ مکتوب جهان ۷۰
- ۳- انقراض عیلامیها ۷۳
- ۴- خوزستان در دوره پیش از اسلام ۷۶
- ۵- خوزستان در دوره اسلامی تا ظهور قاجار ۸۰
- ۶- شکست هرمزان و استقرار اعراب در خوزستان ۸۰
- ۷- تاریخ خوزستان در دوره معاصر تا صدور دست خط مشروطیت ۱۰۲
- ۸- حمله انگلیس به خوزستان در دوره ناصرالدین شاه و تصرف اهواز و خرمشهر ۱۰۶
- ۹- آرامش خوزستان در دوره ناصرالدین شاه پی آمد معاهده پاریس ۱۱۴
- ۱۰- خوزستان در دوره نهضت مشروطیت ۱۱۸
- ۱۱- نقش انگلستان در ظهور شیخ خزعل و رواج اندیشه‌های تجزیه طلبانه در خوزستان ۱۳۱

- ۱۲- تشریح سقوط خزل و پایانی بر اندیشه جدایی طلبی خوزستان از ایران..... ۱۴۱
- ۱۳- اعتراض به عملکرد شیخ خزل از سوی اعراب خوزستان پس از سقوط او... ۱۴۵
- ۱۴- جهاد عشایر خوزستان بر علیه انگلیس مقارن با جنگ اول جهانی..... ۱۴۷
- ۱۵- خوزستان، پیدایش نفت و تحول ساختارهای اجتماعی، سیاسی و فرهنگی ۱۵۷
- ۱۶- تلاش رژیم پهلوی برای تأمین امنیت خوزستان جهت سرمایه گذاری:..... ۱۶۷
- ۱۷- تغییر در ساختار گویش و نام شهرهای خوزستان همزمان با حضور بیگانگان ۱۷۵

بخش دوم

فصل اول- نقش استان در انقلاب اسلامی..... ۱۸۶

- ۱- بررسی اوضاع سیاسی اجتماعی کشور پس از سقوط رضاخان..... ۱۸۶
- ۲- زمینه‌های وقوع انقلاب اسلامی در خرداد ۴۲:..... ۱۹۵
- ۳- تأثیر واقعه ۱۵ خرداد ۴۲ در استان خوزستان..... ۱۹۹
- ۴- شهادت سید مصطفی خمینی و شروع حرکات انقلابی در استان خوزستان ۲۰۸
- ۵- انتشار مقاله روزنامه اطلاعات بر علیه امام آغاز انقلاب در خوزستان ۲۱۲
- ۶- نگرانی ویلیام سولیوان سفیر آمریکا در تهران رسترخ تظاهرات در شهرهای خوزستان ۲۱۵
- ۷- نگاهی اجمالی به راهپیمایی ها، تظاهرات و حوادث مهم انقلاب در برخی شهرهای استان خوزستان..... ۲۳۲
- ۸- حادثه سینما رکس آبادان و بازتاب آن در شهرهای استان خوزستان ۲۵۳
- ۹- اعتصابات نفتی در خوزستان و تأثیر آن در سقوط رژیم پهلوی ۲۶۳
- ۱۰- خیزش عمومی بهمن ماه و پیروزی انقلاب اسلامی..... ۲۷۱

بخش سوم: زمینه‌های تجاوز عراق علیه ایران

فصل اول : پیشینه اختلافات مرزی ایران و عراق.....	۲۷۴
الف- نگاهی به عهدنامه‌های مرزی میان ایران و عثمانی	۲۸۱
ب- فروپاشی امپراتوری عثمانی و تولد کشور عراق.....	۳۰۷
ج- تشدید اختلافات میان ایران و عراق و انعقاد قرارداد ۱۹۷۵ الجزایر.....	۳۱۳
د- رسمیت‌بخشی و مذاکرات قرارداد ۱۹۷۵ الجزایر و پذیرش نهایی آن از سوی ایران و عراق.....	۳۳۹
هـ- پیروزی انقلاب اسلامی، لغو قرارداد ۱۹۷۵ الجزایر و تجاوز عراق به ایران.....	۳۵۷
نتیجه.....	۲۴۴
فهرست منابع و مآخذ.....	۲۴۵
فهرست اعلام.....	۲۵۲

مقدمه:

خوزستان به عنوان بخشی از فلات ایران یکی از مناطق مهم و استراتژیک کشور محسوب می‌شود. این منطقه از ابعاد مختلفی دارای اهمیت است. به لحاظ سوق الجیشی و استراتژیک کمتر کسی می‌تواند در خصوص جایگاه خوزستان شک و تردید داشته باشد. از نظر اقتصادی و تجارت خوزستان یکی از ارکان اساسی و مهم کشور نیز به شمار می‌رود. وجود رودخانه‌ی بزرگ تپل کشتیرانی و همجواری این منطقه با خلیج فارس بر اهمیت مضاعف این خله از کشور افزوده است. از طرفی پیدایش و اکتشاف نفت در یکی دو قرن اخیر با توجه به اهمیت مسئله انرژی و سوخت در جهان معاصر خوزستان را به جایگاهی بی‌بدیل در سیاست‌های کلان و راهبردی کشور تبدیل نموده است؛ از طرف دیگر وجود پیشینه‌ی تمدنی بسیار کهن در این بخش از کشور که چون بقایای تمدن عظیم ایلامی‌ها، اشکانیان، هخامنشیان و ساسانیان به هم‌چنین آثار و بقایای تمدن‌های ایران میانه و جدید و دوره اسلامی بر مکتب منحصر به فرد این منطقه افزوده است؛ همه این مطالب نشان می‌دهد که خوزستان از جایگاهی ویژه و موقعیتی بی‌نظیر در فلات ایران برخوردار است اما آنچه که بیانش ضروری می‌نماید اینکه این موقعیت ویژه و انحصاری آن چنانکه می‌بایست در طول تاریخ پاسخ لازم را از سوی سلسله‌های حکومتی دریافت نکرده و همین امر مسئولیت سنگین پژوهشگران و محققان این خطه از سرزمین ایران را چندین و چند برابر می‌نماید که تا آنجا که می-

توانند در شناخت این ویژگی‌ها تلاش نموده و اهمیت این منطقه را گوشزد نمایند. این مسائل موجب شد که نگارنده در حد امکان و توان خود به این وادی ورود نموده و بخشی از رسالت خود را به انجام رساند؛ هر چند که به خوبی می‌داند آنچه به رشته تحریر درآمده است خالی از نقص نیست، اما انجام وظیفه و دین در قبال این بخش از سرزمین از ازاریت بالاتری برخوردار می‌باشد.

در اینجا لازم می‌آید از همه کسانی که در نگارش این اثر، نگارنده را مرهون زحمات خود قرار داده، بویژه جناب حجت‌الاسلام و المسلمین سید محسن شفیعی به درتصویر و ویرایش ادبی کتاب حاضر نویسنده را یاری نموده‌اند، تشکر و مردانی به عمل آورد.

محمدرضا علم